

КАМП'ЮТАРНЫ СЛЭНГ І БЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРНАЯ МОВА: ПРАБЛЕМЫ КАНКУРЭНЦЫІ

Шалль І. Э.

Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт інфарматыкі і радыёэлектронікі
г.Мінск, Рэспубліка Беларусь

Пятрова Н.Я. – к. філал.н., дацэнт

У артыкуле разглядаюцца асноўныя праблемы канкурэнцыі камп'ютарнага слэнгу і беларускай літаратурнай мовы, звяртаецца ўвага на функцыянаванне прафесіяналізмаў.

Сучасны чалавек не ўяўляе сваё жыццё без мабільных тэлефонаў, планшэтаў і іншых электронных прылад, так званых “гаджатаў”, таму і наша мова патрабуе новых сучасных слоў і тэрмінаў для ўжывання ў міжасабовай гутарцы, на працы, вучобе і нават у навукова-папулярнай літаратуры.

Камп'ютарны слэнг ці, інакш кажучы, камп'ютарны жаргон, з'явіўся ў 50-ыя гады ХХ-га стагоддзя ў маўленчым асяроддзі ІТ-спецыялістаў і з развіццём інтэрнэту, сацыяльных электронных сетак і форуму, а таксама персанальных камп'ютараў, ноўтбукаў і іншых электронных прылад стаў актыўна выкарыстоўвацца ў штодзённым жыцці. Напрыклад, трывала ўвайшлі ў маўленне наступныя словы: *акаўнт, месендж, софт, смайлік, флэшка, баг, блогер*. Спецыяльныя камп'ютарныя найменні арганічна злучыліся са штодзённай мовай і ўжо неадлучны ад яе. Зараз гэта звычайныя для многіх словы, якія выкарыстоўвае кожны падлетак.

Беларуская літаратурная мова ўтварылася гістарычна і мае ў сваёй аснове лексічнае багацце нашых вядомых пісьменнікаў: Уладзіміра Караткевіча, Якуба Коласа, Янкі Купалы, Івана Шамякіна і сучасных літаратурных аўтараў, публіцыстаў і блогераў. Трэба разумець, што літаратурная мова – гэта таксама рэч ці велічыня, якая змяняецца і папаўняецца. Сучаснае жыццё, і камп'ютарны слэнг, і моладзевы жаргон, а таксама навуковая і замежная лексіка аказваюць на мову свой уплыў. І гэта неадваротны працэс: развіваюцца тэхналогіі – змяняецца наша жыццё – змяняецца мова [1]. Мы лічым, што гэта станоўчая з'ява, бо мова – гэта багацце, і чым большым яно становіцца, тым лепш для яго карыстальнікаў, носьбітаў мовы.

Камп'ютарны слэнг з часам таксама змяняецца, папаўняецца, што мае некалькі напрамкаў [2]:

– прафесіянальны. Гэта з'яўленне так званых ІТ-тэрмінаў, якія звязаны з найменнямі камп'ютара, тэхналагічных працэсаў, інтэрнет-камунікацыяй і г.д. Напрыклад: *адмін, апдэйт, бэкап, вінт, дэвайс, (за)зіпаваць* і інш. Крыніцамі гэтых слоў становяцца замежныя тэрміны, скарачаныя ці сугучна адаптаваныя да нашай мовы. Можна выдзяліць такія іх асабовасці: дакладнасць, эканомнасць, легкая запамінаць, імі вельмі любіць карыстацца моладзь, каб вылучыцца ў сваім асяроддзі, паказаць свой узровень камп'ютарнай граматычнасці [3];

– жартоўны, ці іранічны. Гэты напрамак таксама зарадзіўся ў ІТ - асяроддзі, але яго крыніцай стала не замежная мова, а словы роднай мовы, якія адлюстроўваюць блізкія па сэнсе ці дзеянні рэчы (паняцці), ці іх характэрныя асаблівасці, і вельмі часта гэта робіцца ў жартоўным ці іранічным значэнні. Многія гэтыя словы і паняцці лёгка перайшлі і ў наша паўсядзённае жыццё. Канешне, імі нельга злоўжываць, але яны не псуецца нашу мову, як ненарматыўная лексіка, не такія крыўдныя ці абуральныя, як лаянкавыя словы, бо маюць больш жартоўны, чым крыўдны, сэнс. Нават нашы бацькі, бабулі і дзядулі часам іх ужываюць у штодзённай гутарцы, каб быць бліжэй па духу да моладзі. Напрыклад: “*чайнік*” – пачатковы карыстальнік ў камп'ютарным асяроддзі. Калі чалавек што-небудзь не ўмее рабіць добра ў бытавым асяроддзі яго таксама могуць назваць “чайнік”. Наступныя прыклады: “*мыла*” – электронная пошта; “*мама*” – матчына плата, асноўная плата сістэмнага блоку камп'ютара; “*мазгі*” – аператыўная памяць; “*венік*” – вінчэстар; “*глюк*” – збой у рабоце камп'ютара і інш.;

– напрамак слэнгу, які ўжываецца ў інтэрнэт-супольнасцях, форумах, чатах і г.д. Гэты слэнг дапамагае нам скараціць мову, каб было больш зручна пісаць на клавіятуры ці на іншай прыладзе. Гэта замена стандартных, часта ўжывальных выразаў адным словам, выкарыстанне замежных слоў. Напрыклад: “*імхо*” – мае меркаванне, я думаю; “*сэбжакт*” – тэма гаворкі ці размовы; “*блог*” – журнал жыццёвых падзей; “*гуэл*”, “*гуэліць*” – шукаць што-небудзь ў інтэрнэце [4].

Зараз сталае пакаленне злучае і скардзіцца на моладзь, што яна мала кантактуе “ў жывую” – усе “сядзяць” у тэлефонах, “аднакласніках”, “кантакце”, гутарка і зносіны ў асноўным вядуцца ў форумах, інтэрнэт-суполках. Амаль ва ўсіх ёсць акаўнты на Фэйсбуку, Інстаграм. На мабільных тэлефонах мы кантактуем у “*Вайберы*”, “*Тэлеграме*” і іншых “*месенджарах*”. Зараз чалавек не можа ўявіць сябе без якой-небудзь кампаніі ці арганізацыі, якая не мае свайго сайта, старонкі ў інтэрнэце ці акаўнта ў сацыяльных сетках.

Трэба разумець, што развіццё высокіх тэхналогій не можа не аказаць уплыў на нашу камунікацыю, і яна будзе развівацца і шырыцца далей. Гэта дасягаецца за кошт магчымасці наладжваць зносіны з любой кропкі свету, дзе ёсць доступ да сеткі інтэрнэт, і атрымліваецца

размаўляць і бачыць родных і блізкіх, вучыцца, знаходзіць сяброў, даведвацца пра навіны. Гэта зараз выканаць лёгка, спадручна, цікава. Таму мы лічым, што ў жыцці камп'ютарны слэнг не псуе нашу мову, а надае ёй сучасны каларыт. Але таксама трэба разумець, што ёсць афіцыйнае і навуковае маўленне, гістарычная літаратура, дакументацыя, дзе ўжыванне камп'ютарнага слэнгу будзе недарэчным. Таму мы павінны не толькі вывучаць родную мову, а, што вельмі важна, імкнуцца яе правільна ўжываць, каб яна была заўсёды роднай – і ў сферы быту, і ў навуцы, і ў літаратуры.

Спіс выкарыстаных крыніц:

1. Свістунова, М. І. Інфарматыка і вылічальная тэхніка / М.І. Свістунова // Беларуская мова. Прафесійная лексіка. Прыродазнаўства: вучэбны дапаможнік для студэнтаў устаноў вышэйшай адукацыі / Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь; рэд. М.Р. Прыгодзіч, У.І. Куліковіч. – Мінск : РІВШ, 2015. – С. 55-82.
2. Вінаградава, Н.В. Камп'ютарны слэнг і літаратурная мова: праблемы канкурэнцыі / Н. В. Вінаградава // Исследования по славянским языкам. – № 6. – Сеул, 2001. – С. 203-216.
3. Малеева, Д.А. Роль моладёжнага і камп'ютарнага слэнга в системе языка / Д.А. Малеева // Текст научной статьи по специальности «Языкознание и литературоведение». – Вестник ВолГУ. – 2011. Вып.9. – С. 20-21.
4. Шпакоўская, Л.І. Камп'ютарны слэнг і літаратурная мова: праблемы канкурэнцыі / Л.І. Шпакоўская // Инновационные образовательные технологии. – 2012. – № 2. – С.64-68.